

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Waarom is deze wereld van ons geen paradijs?

Als je de beelden van één jaar oorlog in Oekraïne opnieuw ziet in alle overzichten deze week, dan vraag je je dat af: waarom is deze wereld van ons geen paradijs?

Ook wanneer je - hoewel onvergelijkbaar - de bevindingen hoort van de parlementaire enquête over de gaswinning, met als titel 'Groningers boven gas'; want dat was al die jaren niet zo geweest - het *gas* ging bóven de Groningse ménsen. Dus ook hier zou je willen verzuchten: Waarom is deze wereld van ons geen paradijs?

Het is de vraag die ook het volk Israël zich stelde toen ze in de 5e eeuw voor Christus in ballingschap terecht waren gekomen. En ze sloegen aan het vertellen, gingen verhalen verzamelen om woorden te geven aan deze vraag. Wat maakt dat mensen zich zo in de nesten werken?¹

Zou deze wereld niet een paradijs kunnen zijn? *Nou*, zei er eentje, *misschien is de wereld dat in principe wel*. En vroeg een ander: *Waarom raken we daar dan steeds zo ver bij vandaan?*

En zó zou het verhaal dat we vandaag uit Genesis hoorden, het 'Paradijsverhaal', ontstaan kunnen zijn. Niét om het te hebben over lang vervlogen tijden. Maar om de vraag te stellen waarom we steeds *opnieuw* van vrede en goed samenleven in vijandschap en strijd belanden.

En dat vertellen ze. Over een tuin. Alles is er. Alles groeit en bloeit. Het is natuurlijk de aarde. Die in wezen paradijselijk kan zijn.

Die hebben we niet zelf gemaakt, niet zelf verzonnen. We worden geboren en krijgen de goede aarde erbij. *Bewérk én behoéd haar*, zegt God: *Gebruik haar én ga behoedzaam met haar om. Van álles mag je eten* - wat een positieve start! Zó is het bedoeld, zó is het mogelijk.

Ze vertellen dat God dat *zégt*. Hij *spreekt* met mensen, hij spreekt ieder van ons zó aan. Ín de wereld waarin we mogen leven klinkt die stem mee om ons aan te moedigen te leven! Het leven is góed, toe maar, en lééf! Ja, jij en jij, je mág er zijn!

En zeg dat ook vooral tegen elkáár. Gods spreken moedigt niet alleen aan, het léért ons om óók zó tegen elkáár te spreken. Want we zijn niet alleen. Ja, eerst wel, maar onze lieve Heer vond de mens erg eenzaam in die paradijselijke wereld en schiep hem de vrouw er bij. Het is niet goed om alleen te zijn - zonder ándere mensen.

Dus werd het: geniet *sámen* van wat er is, in vrijheid, van alle vruchten van alle bomen.

Maar - zei God - er is één boom in het midden waarvan je niet mag eten, ééntje. Dat ben ík. Eet mij niet op, maar eerbiédig me. Laat mij zijn wie ik ben. Voor jou ben ik God en jij bent voor mij mens. We respecteren elkaar, spreken met elkaar, luisteren naar elkaar, we eten elkaar *niet* op.

¹ zie Nico ter Linden, het verhaal gaat I

Die bewuste boom heet ‘de boom van kennis van goed en kwaad’. Wanneer je elkaar ‘niet opeet’, dus: elkaar eerbiedigt, oprecht met elkaar spreekt en góed naar elkaar luistert en de ánder de ander laat zijn, dan heb je geen ‘kennis van goed en kwaad’ nodig.

Sterker nog, wanneer jíj - zelf, in je eentje, ‘autonoom’ - meent te weten wat goed en wat kwaad is, dan heb je maar al te snel een oordeel over een ander. Dan verkómmert het respect en de bereidheid tot het luisteren náár een ander. Dan verkómmert het *zien wíé* en hóé iemand ís. Dat verkómmert allemaal onder de zware schaduw van die boom van kennis van goed en kwaad.

Geniet dus van alles - verstá je met de ander, maar eet niet van deze boom. Vergrijp je niet aan de kennis die dat alles kan verpletteren. Vergrijp je niet aan *míj*.

Het zou kapot maken: hoe mensen met elkaar omgaan, hoe ze met de paradijselijke aarde omgaan en hoe ze met God omgaan. Met die *kennis* ‘op zak’ denk je het béter te weten. Luister je minder. Betoon je minder respect. Wals je over mensen en over de natuur heen. Dan vallen er onherroepelijk doden. *Sterfelijkheid* is dan aan de orde van de dag.

Ik paraphraseer het verhaal natuurlijk, maar ik geloof werkelijk dat het ongeveer dít wil zeggen. Dat we onze paradijselijke wereld - de vrede en het welzijn - elke keer weer in gevaar brengen met onze sterke overtuigingen van wát goed en wát kwaad is.

Ontstaan zó geen oorlogen? En zijn ze eenmaal hierdoor ontstaan niet zo ontzettend moeilijk te beëindigen? Men heeft - zoals nú - naar de wapens gegrepen om de ‘eigen kennis van goed en kwaad’ kracht bij te zetten, en kom daar nog maar eens van terug.

En de oorlog duurt er langer en heviger door. Er zal - onder de schaduw van dat eigen gelijk vandaan - toch een wederzijds respect en verstáán geboren moeten worden, om iets van vrede te kunnen bereiken.

Zoals in onze dagelijkse menselijke ómgang met elkaar *niet* het weten wat goed en kwaad is, maar veeleer de *ontmoeting* het belangrijkste is, het werkelijk over en weer spreken en luisteren! Er sámen uitkomen wat voor de één én voor de ander ‘goed’ is.

De slang in Genesis 3 heeft het góed door. Dat ons diepste verlangen misschien wel is ‘als God willen zijn’. Alleen. Verheven. Soeverein. Met álle kennis van goed en kwaad. Altijd gelijk hebben. Je wil opleggen aan de ander en aan de aarde.

Dát is onze neiging, dat wéét hij, en hij speelt daarmee. ‘Jullie kunnen als God zijn, zou dat niet fantastisch zijn?’

Die mogelijkheid om als God te zijn hangt als een *appel* aan de bewuste boom. Het verhaal spint breed uit hoe de vrouw als betoverd ernaar staart. Ze kan aan niets anders meer denken. ‘Tot alle kennis komen’. Autonoom zijn. Doen wat je wil zonder dat God of gebod je nog begrenst. Ons diepste verlangen.

Dan steekt ze haar hand uit, plukt, eet - ‘hier man, eet jij ook!’

Want: *samen* uit, *samen* thuis. Hulp en tegenover. Ze zijn zoals God zelf heeft gezegd: ‘één vlees’. Laat niemand dus denken - zeg ik er even bij - dat de *vrouw* de schuld heeft. Met haar

“verleidingskunsten”, zoals eeuwen is beweerd, daar lees je hier helemaal *niets* over. Alleen dat woord ‘*samen*’.

Nú hebben ze dan die kennis. Nu zijn ze dan als God. Stel je voor! Autonoom, je hebt *God* niet meer nodig, want dat ben je *zelf*. Je hebt de *ander* niet meer nodig, die heeft jou niéts te vertellen en raakt uit beeld, je weet het zelf allemaal al. Jij bent God in je eigen ‘koninkrijk’.

Zo kunnen mensen worden. In het groot: een Poetin. Maar ook in het klein: egocentrische, kille en verharde mensen, mensen met wie je niet werkelijk contact kunt krijgen, mensen die zich niets van een ander aantrekken.

Tot dat moment waarop ze merken dat ze ‘bloot staan’, schrijft Genesis. We herkennen dat als onze schaamte voor onze naaktheid en wijten die aan dit verhaal.

Maar als je het ziet in de lijn van wat we hier vanmorgen proberen te zien, kun je dan ook zeggen dat het gaat over een ‘neveneffect’ van dat autonoom willen zijn? Dat het ‘bloot staan’ het *naakte bestaan zonder de ander* is? Dat je zónder een ander met wie je vertrouwd kunt zijn zo hulpeloos kwetsbaar bent, ‘beschamend naakt’?

En dat je je verstopt wanneer een ander te dichtbij je ziel dreigt te komen? Hier verteld als Adam en Eva die zich verstoppen voor God die hen zoekt, nu ze hem niet meer nodig hadden?

God, die uit de grond van zijn hart vraagt: ‘Mens, waar bén je toch?’ Waar ben je, als de mens die ik voor ogen had? Als mens in staat tot eerbied en liefde? Waar is die mens gebleven?

In Mattheus is het niet de slang maar de duivel, die Jezus evenzeer probeert te verleiden om ‘autonoom’ te zijn.

‘Als je een zoon van God bent’, zegt hij - dus: verheven boven anderen, bijna God zélf - ‘maak dan van deze stenen brood, als je honger hebt!’ Je hebt niemand nodig, God niet en mensen niet. ‘Nee’, zegt Jezus, ‘ik neem het leven juist uit Gods hand áán, ik lééf met hem en luister naar hem, wat hij te zeggen heeft, nu ik honger lijdt. Ik ga aan die relatie met God niet voorbij. Dat is de weg van ieder mens’.

‘Spring dan van dit hoge dak, als je zoon van God bent’, zegt de duivel vervolgens, boven op het hoogste punt van de tempel. ‘Engelen zullen je op handen dragen’, citeert hij Psalm 91, ‘wáág die sprong, er kan je toch niks gebeuren?’

Maar de duivel heeft selectief geciteerd. In die Psalm staat: ‘want Hij zal zijn engelen gebieden, dat zij u behoeden *op al uw wegen*; op handen zullen zij u dragen’. Hij laat het ‘behoeden op al je wegen’ weg. Je hebt als mens een wég te gaan, mét andere mensen. In geloof. Niet het geloof dat jóu - omdat je gelooft - niks kan overkomen, omdat je zo ‘verheven’ bent. Maar het geloof dat jij als *kind van God* - zoals Jezus - jouw weg langs de lammen en de blinden, de bedelaars en de tollenaars gaat, hen *ontmoet* en *eerbiedigt* - dat jij op dié weg door God wordt behoed.

Niet door van de tempel te springen te springen of van het kruis te komen is Jezus ‘zoon, kind, van God’, maar door in vertrouwen bij al deze mensen zijn weg te gaan, door hun diepte.

Tenslotte biedt de duivel hem alle ‘Koninkrijken *van de wereld*’ aan. Als hij de duivel aanbidt. Het ‘als je zoon van Gód bent’ heeft hij al laten vallen. ‘Wil je niet *mijn* zoon worden?’

Ook dát weerstaat Jezus. ‘De *wereld*’ is in het Bijbels taalgebruik altijd de ‘aarde *zonder* hemel’ en ‘de *mens* zonder God’. Een wereld die zichzelf genoeg, zichzelf een god, is met mensen die helemaal autonoom zijn. Koninkrijken - die anno nu andere landen binnenvallen en uitmoorden omdat ze zich van niemand iets aantrekken en menen te weten wat goed en kwaad is. (Ook al hult Poetin zich in het kleed van een gelovig-orthodox christen).

Jezus wijst dat af. Hij is van het Koninkrijk van de *hemel*. Deze wereld is geen paradijs. Maar hij zal zijn weg door deze wereld gaan sprekend en luisterend naar de Eeuwige, met eerbied voor mensen. Nooit met een geloof *buiten* de minste van de mensen *óm*. Dát is de weg van de mens, van Gods kinderen.

Moge het ook bij ons zó zijn.

Amen.